

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Instytut Ryzyka i Rynków Finansowych
Katedra Ryzyka i Ubezpieczeń

Recenzja dysertacji doktorskiej Pana Pawła Seredy pt.: „*Wpływ zmian legislacyjnych i technologicznych na dystrybucję ubezpieczeń w Polsce*”

napisanej na Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu pod opieką naukową prof. dr hab. Jacka Lisowskiego

Recenzja została napisana na podstawie decyzji Rady Awansów Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu podjętej na posiedzeniu w dn. 26 czerwca 2023 r. Przewód doktorski mgr Pawła Seredy został wszczęty na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Zgodnie z Art. 13 pkt. 1. ww. ustawy rozprawa doktorska, przygotowywana pod opieką promotora albo pod opieką promotora i promotora pomocniczego, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie problemu w oparciu o opracowanie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne, lub oryginalne dokonanie artystyczne, oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej.

Przedmiotem recenzji jest dysertacja doktorska przesłana w formie maszynopisu. Rozprawa liczy 277 stron. Składa się ze wstępu, czterech rozdziałów i zakończenia. Uzupełniona jest spisem literatury, w którym Autor odwołuje się do 215 pozycji, 45 aktów prawnych, 59 raportów oraz 215 źródeł internetowych. Rozprawa zawiera także spis rysunków (12

rysunków), tabel (28) i wykresów (9). Do rozprawy dodano także załączniki zawierające pytania ankietowe (materiały marketingowe oraz pogłębiony wywiad środowiskowy).

Praca ma charakter teoretyczno-empiryczny. Poza opisem stanu wiedzy na moment pisania rozprawy Autor przedstawił w niej wyniki badań własnych dotyczących wpływu omawianych zmian na dystrybucję ubezpieczeń i efektywność tego procesu. Zaproponował i zweryfikował, w realiach polskiego rynku własną miarę efektywności dystrybucji ubezpieczeń. Trzy pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny. Rozdział 4 ma charakter empiryczny. W rozdziale tym Autor przedstawił metodykę badań, opisał konstrukcję proponowanej miary efektywności dystrybucji ubezpieczeń. Przedstawił osiągnięte wyniki związane z oceną efektywności ubezpieczeń na przykładzie rynku polskiego. Opisał także możliwe kierunki rozwoju procesu dystrybucji ubezpieczeń w związku ze zmianami legislacyjnymi oraz zmianami technologicznymi. Według mnie, po lekturze mogę stwierdzić, że praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Zawiera także elementy wkładu Autora w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse. Poniżej przedstawię ogólną charakterystykę rozprawy, odniosę się szczegółowo do kwestii celów i pytań badawczych, struktury dysertacji oraz przedstawię swoje uwagi i opinie.

1. Ogólna charakterystyka dysertacji

Rozprawa doktorska p. mgr Pawła Seredy dotyczy tematyki związanej z wpływem zmian legislacyjnych i technologicznych na dystrybucję ubezpieczeń. Badania empiryczne prezentowane w pracy dotyczą polskiego rynku ubezpieczeń. Autor bardzo dokładnie opisał zarówno zmiany legislacyjne jak i działanie tzw. InsurTechów wskazując na innowacje w zakresie procesów ubezpieczeniowych. Należy zgodzić się z Autorem, że dystrybucja ubezpieczeń to jedno z najważniejszych obszarów funkcjonowania towarzystwa ubezpieczeń, który może decydować o jego przewadze konkurencyjnej i stanowić jego silną stronę. Jednocześnie w Polsce jak i w Europie w okresie ostatnich kilkadziesiąt lat mieliśmy do czynienia z istotnymi zmianami legislacyjnymi związanymi z kształtowaniem procesu dystrybucji ubezpieczeń. Na kształt dystrybucji wpływał także rozwój technologiczny. Autor dobrze zdefiniował problem naukowy związany z wpływem tych czynników na postać procesu dystrybucji jak i na jej efektywność. Na styku nauk prawnych i ekonomicznych powstaje mało

prac. Jeszcze mniej badaczy zastanawia się jak zmiany legislacyjne przekładają się na efektywność określonych procesów, w tym przypadku dystrybucji ubezpieczeń. Czytając pracę odnosi się wrażenie, że Autor posiada duże doświadczenie praktyczne. Doświadczenie to z jednej strony wpłynęło pozytywnie na wartość merytoryczną pracy. Z drugiej jednak nasuwają się pewne wątpliwości bowiem określonych twierdzeń Autora nie można naukowo zweryfikować. Na przykład powoływanie się na dyskusję z przedstawicielami rynku brytyjskiego s.86. Pomimo tej uwagi należy stwierdzić, że Autor wykazał się dobrą znajomością badanego zagadnienia. W procesie tworzenia rozprawy umiejętnie wykorzystał swoje doświadczenia zarówno praktyczne jak i wiedzę teoretyczną. To niewątpliwie przyczyniło się do wzrostu wartości merytorycznej rozprawy. Rozprawa jest dobrze zredagowana. Nie występują w niej błędy stylistyczne ani tzw. literówki. Pojawiają się drobne uchybienia np. w kwestii numeracji rozdziałów (raz stosowane są liczby rzymskie, a raz arabskie). Nie ma to jednak wpływu na wartość merytoryczną pracy. Autor dobrze opisał zastosowaną metodę badawczą – indywidualne wywiady pogłębione, badania jakościowe. Zaproponowaną miarę efektywności należy uznać za relatywnie prostą. Do kwestii oceny efektywności odniosę się w dalszej części recenzji.

Uważam, że argumenty przytoczone przez Autora uzasadniają podjęcie tematu pracy. Biorąc pod uwagę treści zawarte w dysertacji oraz dokonaną przez Autora analizę empiryczną oceny efektywności dystrybucji ubezpieczeń należy stwierdzić, że praca ma charakter nowatorski, a podjęta tematyka jest oryginalna i ważna z punktu widzenia zarówno praktyki gospodarczej jak i teorii ekonomii. Temat jest aktualny i ważny zarówno z punktu widzenia teorii ubezpieczeń jak i praktyki rynkowej.

2. Cel i hipoteza główna dysertacji

We wstępie rozprawy Autor wskazał cel główny rozprawy oraz pytania szczegółowe. Celem głównym jest odpowiedź na pytanie jak zamiany technologiczne i legislacyjne wpłyną na dystrybucję ubezpieczeń na polskim rynku. Tak skonstruowany cel określa kierunek badań oraz rozważań zawartych w pracy. Autor bowiem uwzględniając historyczne zmiany legislacyjne oraz zmiany technologiczne zastanawia się jak określą one kierunek rozwoju procesu dystrybucji ubezpieczeń. Jeśli dobrze rozumiem zamysł Autor nie bada on tego jak

przedmiotowe zmiany wpłynęły na rozwój dystrybucji, ale jaki będzie ten wpływ w przyszłości. Oceniając jednak efektywności dystrybucji posługuje się danymi historycznymi. Według mnie takie podejście jest dobre i świadczy o oryginalności rozprawy. Jednocześnie stwarza duże pole do dyskusji i rozważań. Myślę, że wyrazem realizacji celu głównego rozprawy są treści zawarte w rozdziale 4 oraz w zakończeniu pracy, gdzie Autor nakreśla kierunki rozwoju dystrybucji ubezpieczeń.

Autor stawia również sześć problemów badawczych (celów szczegółowych) s.12. W toku rozprawy konsekwentnie dąży to udzielenia odpowiedzi na wszystkie postawione pytania realizując cele szczegółowe jak i cel główny rozprawy. Cel główny jak i cele szczegółowe są sformułowane poprawnie i odpowiadają tematowi pracy. Cała praca, jej struktura jest podporządkowana ich realizacji. Według mnie Autor odpowiedział na wszystkie pytania szczegółowe realizując tym samym cel główny pracy. Mam jedynie uwagi do realizacji celu nr 6 dotyczącego definicji efektywności dystrybucji oraz sposobów jej pomiaru. Jak już wspominałem tutaj Autor skorzystał z relatywnie prostego podejścia, przyjmując jako miarę efektywności stosunek składki przypisanej brutto do zdefiniowanych kosztów dystrybucji s.162-162. Według mnie efektywność dystrybucji ubezpieczeń, jak i sposób jej pomiaru wymaga głębszych dyskusji i analiz. Generalnie, Autor nie wspominał o jakości portfela ubezpieczeń a według mnie powinien, szczególnie jako praktyk rynkowy.

3. Struktura i treść dysertacji oraz uwagi szczegółowe

Struktura pracy jest podporządkowana procesowi realizacji celu głównego i celów szczegółowych. Rozprawa ma charakter teoretyczno-empiryczny. Rozdziały od 1 do 3 mają charakter teoretyczny. Rozdział 4 ma charakter empiryczny. Zawiera analizy i badania Autora dotyczące efektywności procesu dystrybucji ubezpieczeń dokonane na przykładzie rynku polskiego. We wstępie Autor wprowadza czytelnika w obszar poruszanych zagadnień, dokonuje prawidłowego uzasadnienia wyboru tematu i luki badawczej. Prezentuje cel główny i szczegółowy pracy. Nie będę opisywał co zawierają treści poszczególnych rozdziałów. Natomiast poprzez treści zawarte w rozdziałach od 1 do 3 Autor realizuje cele szczegółowe o charakterze teoretycznym, czyli cele od 1 do 5. Rozdział czwarty stanowi realizację celów szczegółowych o numerze 5 i 6. Zwieńczeniem dysertacji jest zakończenie, gdzie Autor

syntetycznie opisuje otrzymane wyniki badań oraz weryfikuje cel główny i cele szczegółowe pracy. Autor określa także możliwe kierunki dalszych badań.

Po lekturze mam następujące uwagi dotyczące dysertacji oraz pytania do Autora:

1. Jakie kanały dystrybucji Autor miał na myśli wspominając o ich rozwoju w latach 90-tych XX w.? s.9
2. Na jakiej podstawie Autor wnioskuje o niskiej innowacyjności polskiego rynku ubezpieczeń? s.10
3. Bardzo dobrym pomysłem jest przedstawienie logicznego układu pracy. Pozwala to czytelnikowi zrozumieć zamysł Autora jak i logikę prowadzonych badań.
4. Jak ma się definicja dystrybucji M. Sławińskiej do definicji dystrybucji J. Michalaka? s.20 Czy przypadkiem Autor nie zacytował tej samej definicji dwukrotnie?
5. Co Autor miał na myśli pisząc, że ustawa z 15 grudnia 2017 r. o dystrybucji ubezpieczeń nie wyróżnia takiego sposobu sprzedaży (... sprzedaż własna) ? Tym, bezpośrednim kanałem dystrybucji Autor dalej w rozprawie zajmuje się w swoich badaniach. Zgodnie z Art.3 ust.1 pkt.8 wspomnianej ustawy zakład ubezpieczeń może być dystrybutorem ubezpieczeń.
6. Kawiarnia w Londynie nigdy nie była siedzibą giełdy Lloyd's of London. Jest to dość powszechna opinia (cytowana przez polskich badaczy) lecz nieprawdziwa.
7. Usługi bancassurance raczej bym nie zaliczał do usług typu *allfinance*. s.46
8. Rozdział 1 mógłby być skrócony. Według mnie niepotrzebny jest opis otoczenia przedsiębiorstwa. Uwaga ta może być potrzebna po decyzji o ewentualnej publikacji dysertacji.
9. Co Autor rozumie formułując następujące twierdzenie: „.....wzrost bezrobocia w kraju może negatywnie wpłynąć na poziom zatrudnienia w zakładzie ubezpieczeń.”?
10. Co Autor rozumie pod pojęciem prawdopodobieństwo szkodowości? s.110
11. Według mnie bardziej czytelne byłoby przedstawienie krótkiej charakterystyki wybranych InsurTech w tabeli. s.144
12. Według mnie wartość merytoryczna pracy wzrosłaby, w sytuacji gdyby Autor osadził swoje rozważania teoretyczne (zawarte w rozdziałach 1-3) w ramach tzw. cyklu Barrasa. Jest to cykl innowacyjności w sektorze usług finansowych.

13. Autor często przytacza pewne fakty, które są trudne do weryfikacji, bowiem nie powołuje się na konkretne źródła podawanych informacji. Na przykład na s.155 podana jest informacja o planach jednego z ubezpieczycieli działających w Azji bez podania źródła. W pracach naukowych należy wystrzegać się takich sytuacji.
14. Na s.159 podana jest definicja efektywności dystrybucji ubezpieczeń. Autor wspomina w niej o sumie działań zakładu ubezpieczeń. Jakie działania Autor ma na myśli?
15. Popieram usunięcie w przyjętej formule efektywności kosztów likwidacji szkód.
16. Pojawia się pewna nieścisłość na s.174. Według informacji Autora ankietę przeprowadzono na grupie około (!) 200 studentów. Następnie Autor pisze o 214 respondentach. Jaka była ostateczna grupa respondentów?

4. Literatura

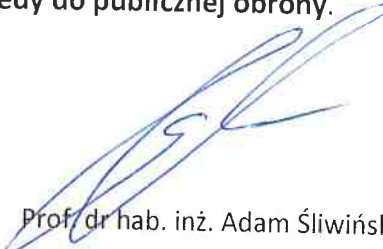
Bibliografia rozprawy doktorskiej obejmuje 215 odpowiednio zdywersyfikowanych pozycji literaturowych, w tym także i publikacje angielskojęzyczne. Dobór literatury jest wystarczająco obszerny i dopasowany do rozważanego obszaru badawczego. Przeważają prace zwarte stanowiące dorobek i kanon literatury przedmiotu. Autor powołał się także na akty prawne. Uważam, że wykorzystane pozycje literaturowe w pełni odpowiadają tematowi pracy i są adekwatne. Warty podkreślenia jest wykorzystana ilość pozycji zagranicznych. Świadczy to o tym, że Autor dokonał dogłębnych i pełnych studiów literaturowych.

5. Konkluzja

Moim zdaniem recenzowana rozprawa doktorska pana mgr Pawła Seredy jest pracą ważną, wpisującą się w obszar istotny teoretycznie i z punktu widzenia praktyki gospodarczej. Jest pracą oryginalną, wnoszącą wkład do badań naukowych w dziedzinie ekonomii i finansów zarówno w zakresie teoretycznym (opis zmian legislacyjnych oraz technologicznych) jak i praktyki gospodarczej (problem oceny efektywności dystrybucji ubezpieczeń). Autor wykazał, że posiada ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie naukowej ekonomia i finansy oraz udowodnił, że potrafi samodzielnie prowadzić prace naukowe. Pomimo występowania kwestii dyskusyjnych, które omówiłem w recenzji **moja ogólna ocena pracy jest pozytywna.**

Uznając, że dysertacja spełnia kryteria ustawowe stawiane pracom doktorskim w ustawie z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki **wniosuję o dopuszczenie p. mgr Pawła Seredy do publicznej obrony.**

Prof. dr hab. inż. Adam Śliwiński